

<https://doi.org/10.62837/2025.7.201>

EMİNLİ BÖYÜKXANIM İBRAHİM QIZI

Sumqayıt Dövlət Universitetinin dosenti

boyukxanim.eminli@sdu.edu.az

ETNOKULTUROLOJİ LEKSİKA MİLLİ-MƏDƏNİ MARKER KİMİ

Xülasə

Bir etnik qrupun mədəniyyətini öyrənməklə xalqın ruhunu, milli xarakter xüsusiyyətlərini dərk etmək, onları başa düşmək və qəbul etmək, onlar haqqında danışmaq imkanı əldə etmək, mümkün qədər çox insanı bununla maraqlandırmaq, bir-birini tanımaq həvəsini inkişaf etdirmək olar. Bu, lingvistik tədqiqatlarla ayrılmaz şəkildə bağlıdır. Lüğətin tədqiqi zamanı məlum olur ki, gündəlik həyatda fəal işlənən leksik vahidlər bu və ya digər şəkildə Azərbaycan xalqının etnomədəni xüsusiyyətlərini əks etdirir. Maddi mədəniyyət obyektlərinin adları etnik qrupun mənəvi zənginliyini, maddi rifahını, zəhmətini, həyat təcrübəsini əks etdirir. Bu cür mədəni qeyd olunan lüğətin tədqiqi bəzi unudulmuş ənənələri canlandırmağa imkan verir, müxtəlif etnik mədəniyyətlərdə ümumi və spesifik elementləri tapmağa imkan verir ki, bu da tədricən xalqların yaxınlaşmasına və etnik qrupların qarşılıqlı anlaşmasına gətirib çıxarır. Məqalədə Azərbaycan xalqının etnomədəni xüsusiyyətlərini daşıyan söz və ifadələrin kiçik bir qismi nəzərdən keçirilmişdir. Bu cür tədqiqatlar təkcə elmi və tədris deyil, həm də praktiki əhəmiyyətə malikdir, çünki bu, müasir təhsil modelinin təkmilləşdirilməsinə töhfə verə bilər. Dil və mədəniyyət arasındakı əlaqəni xüsusilə aydın əks etdirən leksik vahidlər dilin milli-mədəni kodunu təşkil edir. Dilçilik əsərlərində belə sözlər müxtəlif adlara malikdir - "mədəni işarələnmiş", "milli səciyyəvi", "milli işarələnmiş" leksika.

Dilin sözləri bir xalqın tarixinin, mədəniyyətinin canlı sübutudur. Onlar bir etnik qrupun keçmişini və bu gününü, təcrübəsini toplayır, zamanların əlaqəsini əks etdirir. Sözün sadəliyi özündə nəhəng intellektual toplanmış məlumatı, fəlsəfi dərinliyi, toplanan milli təcrübəni, xalq müdrikliliyini, xalq emosionallığını və qiymətləndirməsini ehtiva edir. Hər bir dil öz anlayışları ilə xarakterizə olunur və onlarla tanışlıq insanın dünyagörüşünü genişləndirir, əcdadlarının mədəniyyətinə maraq formalaşdırır.

Açar sözlər: dilçilik, etnokulturoloji leksika, milli-mənəvi dəyərlər, milli yemək adları, milli geyim adları

Giriş

Etnomədəni material əsasında dil mədəniyyətinin formalaşdırılması problemi hazırda yeni güc qazanır, çünki müasir dünyada etnik mədəniyyətini qorumaq və artırmaq və milli xarakterini inkişaf etdirmək qabiliyyətinə malik yeni nəslin

yetişdirilməsinə kəskin ehtiyac var. Belə şəraitdə dil və mədəniyyətin sıx əlaqədə öyrənilməsi şəxsiyyətin mənəvi-əxlaqi keyfiyyətlərinin tərbiyəsinə, onun etnomədəni səriştəsinin formalaşmasına mühüm təsir göstərir. Xalq mədəniyyətinin mənşəyi ilə tanışlığın mühüm komponenti dildir, “dil mədəniyyətlə sıx bağlıdır: onun içində böyüyür, onda inkişaf edir və ifadə edir. Dil insanların təcrübəsini saxlamaq vasitəsidir, o, öz vahidlərində xalqın tarixi təcrübəsini, mənəvi dünyasını, xarakterin orijinallığını və mədəniyyətin unikallığını əks etdirir. Və bütün bunlar, ilk növbədə, lüğət səviyyəsində təzahür edir. Lüğət dil sisteminin ən mühüm səviyyəsi kimi milli dünyagörüşünün xüsusiyyətləri haqqında məlumatları qoruyub saxlayır və nəsil-dən-nəslə ötürür. Sözlər mədəni ənənələrin davamlılığını və vəhdətini qorumağa kömək edir. Bu təbəqə həm də xalqın özünəməxsusluğunu, bənzərsizliyini əks etdirir. Ona görə də son illərdə dilçilik tədqiqatlarında əsas yeri ana dili danışanların həyat xüsusiyyətlərini, ətraf aləmi haqqında milli təsəvvürlərini əks etdirən lüğət tərkibinin öyrənilməsi tutur.

İnsan öz xalqının dilini mənimsəməklə özünün milli-mədəni mənsubiyyətinin parametrlərini dərk edir. Dil şəxsiyyətin inkişafı və tərbiyəsi baxımından çox böyük potensiala malikdir, ona görə də etnomədəni təhsildə vasitələrdən biri də mədəni qeyd olunan lüğətin potensialından istifadə etməkdir.

Etnomədəni lüğətdə xalqın inkişafının bütün mərhələlərində onu müşayiət edən əsas mədəniyyət anlayışları var, çünki dil “etnik qrupun əsas, ən parlaq və ən sabit göstəricisi” hesab olunur.

Etnomədəni lüğətə aşağıdakılar daxildir: verilmiş (müəyyən) dildə danışanların yaşadığı ərazi üçün xarakterik olan təbiət hadisələrinin adları; maddi mədəniyyətin lüğəti; mənəvi mədəniyyət lüğəti.

Dünyanın linqvistik mənzərəsində etnomədəni lüğət xüsusi yer tutur; varlıq və tarixlə birbaşa bağlıdır. Bu lüğətin formalaşmasına xalqın dünyagörüşü, nəsillərin adət-ənənələri, maddi-iqtisadi şərait, əhalinin digər etnoslarla təmasları təsir göstərmişdir. Lüğətin bu təbəqəsinin təhlili dildənkənar reallığın təsirinin nəzərə alınmasını və etnoqrafik məlumatlara istinad etməyi tələb edir.

Beləliklə, etnomədəni lüğətdə xalqın inkişafını müşayiət edən əsas mədəniyyət anlayışları yer alır. Maddi mədəniyyətin lüğəti bu baxımdan göstəricidir.

Maddi mədəniyyətə insanın yaratdığı və müəyyən zaman dövrlərində kainatda maddi cəhətdən mövcud olan əşyalar daxildir. Bunlara: əmək alətləri, silahlar, nəqliyyat vasitələri, yaşayış və digər tikililər, yaşayış məntəqələri, məişət əşyaları və geyimlər, zərgərlik məmulatları, oyuncaqlar, mədəni bitkilər və ev heyvanları, qida məhsulları, bütün növ kosmetika və ətirilər və s. daxildir. İnsan əli ilə yaradılmış fiziki əşyalar artefakt adlanır. [Салахов, 2015] Onlar müəyyən simvolik mənə daşıyır, müəyyən funksiyaları yerinə yetirir və qrup və ya cəmiyyət üçün dəyərlidir. Cəmiyyətin yaratdığı artefaktlara bir xalqın dilindəki sözlər kimi baxmaq olar.

Qloballaşma dövrümüzdə xalqların etnik xüsusiyyətləri daim silinir. Bununla belə, ənənəvi yeməklərin, bəzi məişət əşyalarının, ritualların və bayramların adlarında milli özəllik hələ də qorunub saxlanılır. Onlar milli və mədəni markerlər kimi öyrənilə bilər.

Yeməkdə digər sahələrə nisbətən daha çox ənənəvi xüsusiyyətlər qorunub saxlanılır; xalqın milli özəlliyi haqqında fikirlər onunla ən sıx bağlıdır. Odur ki, elm adamları bir etnik qrupun tədqiqinə milli süfrəni öyrənməklə başlayırlar, çünki o, xalqın tarixini, məişətini və adət-ənənələrini əks etdirir. Qida yaşayış yeri, geyimlə yanaşı, cəmiyyətin maddi həyatının zəruri şərtlərindən biridir və həyat təminatının ən mühüm elementidir.

İndiki dövrdə Azərbaycan xalqının yeməklərindən danışarkən, dünyanın bir çox xalqlarına xas olan yeməklərin mövcudluğunu qeyd etmək olar. Bu gün Azərbaycan pəhrizinə dünyanın demək olar ki, bütün mətbəxləri daxildir. Buna baxmayaraq, azərbaycanlılar öz mətbəxlərinin orijinallığını qoruyub saxlamağa müvəffəq olmuşlar, bir çox yeməklər öz mənasını itirməmiş, bəziləri hətta markalı yeməklərdir. Məsələn, “plov” (aş). Bu, düyüdən hazırlanan, bol yağ vurulan, sarıkök, zəfəran kimi ədviyyatlarla təamlandırılan, üstəlik ətlə bərabər verilən milli yeməkdir. Aş-qaralı plov, döşəmli aş, fisincanlı plov, səbzəli aş və s. plov növləri var. Bu yemək, adətən, bayramlarda, toylarda, bütün ailənin topladığı vaxtlarda hazırlanır ki, bu da birlik, həmrəylik, şadlıq, sevinc, bolluq rəmzi deməkdir. Məsələn, Azərbaycanda plovun 200-250-dən çox növü var (şah plov, bükmə plov, meyvə plov, albalı plov, həlim aş (buğda ilə bişirilən plov, Qərbi Azərbaycan), şiləplov, paxla plov, müsənbə plov (Qərbi Azərbaycan) parça döşəmə plov, yarma plov, şeşrəngli aş (Şuşa), şüyüd plov (Şuşa), irza plov (düyü, kök, noxud, xırda küftələr, qoz, kişmiş, nazik dilim yağda qovrulmuş soğan), çipovu plov (düyü, yağ, soğan, zirinc, şüyüd – Qafan, Dovus şivəsi) və s. Onlardan biri də şeşəndaz plovdur. Şeşəndaz plov yalnız Novruz bayramı axşamı bişirilən və xuruşuna çoxlu yumurta qatılmış xüsusi plov növüdür [Əlili, 2015]

Beleş adının etimologiyası, R.Axmetyanova görə, bəhələ kül (bahalı yemək) ifadəsinə gedib çıxır. Alim onu da qeyd edir ki, yemək üçün oxşar adlara başqa xalqlar arasında da rast gəlinir: udmurt dilində balış, mari dilində palış, balış, balış, çuvaş dilində palaş, peliş, rus dilində beləş.

Eləcə də mərasim yeməklərinə (hədik, quymaq, halva, umac halvası, tər halva); mövsümi yeməklərə qovut, doğramac, yay dovğası, yaylağa-qışlağa köç edərkən: ağız suluğu (sərinləşdirici), qar körəmazi// qarlı körəmöz (qara qoyunun təzə sağılmış südü qarla qarışdırılır,) ayran və s. daxildir. Azərbaycanda Kiçik Çillə və ya Xıdır Nəbi // Xizer Nəbi adlandırılan “Qış bayramı”nda (Novruzdan 6 həftə əvvəl) xəşil, plov bişirilir. [İsmayılova, 2020: 40]

Azərbaycan mətbəxinin əvəzolunmaz təamlarından biri də “lavaş”dır. Azərbaycan dialektlərində lavaşa yuxa (Muğan) deyilir. Dilçilikdə “lavaş”

mənşəyinə görə iki hissədən ibarət söz kimi (“lav//lay” qat; “aş” isə türk dillərində qida mənasında) izah edilir. Lavaş həmişə türklərin qida rasionunda xüsusi önəm daşıyıb. Onlar hərbi yürüşlər, səyahət zamanı, arandan yaylağa köç edərkən bu çörək növündən istifadə etmişlər. Onun həmişə yuvarlaq olması vacibdir. Dəyirmi formanın həm də simvolik mənası var: bir çox xalqlar üçün dairə şəkli günəş, işıq, yaxşılıq, birlik, kamillik deməkdir. Bu həndəsi fiqurlar arasında ən universal formadır.

Azərbaycanlıların qədim və sevimli milli yeməyi olan dolmanın adı əsl Azərbaycan sözüdür və “doldurmaq” feili ilə bağlıdır. Hal-hazırda Cənubi Qafqazda bu xörək məhz azərbaycanlılar vasitəsilə geniş yayılmışdır. Türkiyədə isə bu xörək sarma kimi məşhurdur. [İsmayılova, 2020: 42]

Azərbaycanlıların məişət həyatında məişət əşyaları (mətbəx və məişət əşyaları) da mühüm yer tutur. Maddi mədəniyyət lüğətinin bu təbəqəsi məişət mebeli və məişət texnikası, evin parça bəzək əşyaları, qab-qacaq, yataq dəstləri və s. adları ilə təmsil olunur.

Ev bir çox insanın və müxtəlif nəsillərin yaşadığı yerdür. Buna görə də, daxili əşyalar hər kəs üçün xidmət edir və hər bir ailə üzvünün ehtiyaclarını ödəyirdi. Bir çox əşyalar arasında azərbaycanlı evinin ənənəvi interyerinin xarakterik elementi “beşik” və ya “nənni” idi. İnsanın uşaqlıqdan tanış olmağa başladığı ilk mebel beşik idi. Bu qədim mebel qədim zamanlardan dünyanın müxtəlif xalqları tərəfindən istifadə edilmişdir. Ancaq hər bir xalqın özünəməxsusluğu var.

Son dövrlərə qədər azərbaycanlı ailələrində körpələr beşikdə yatırdılar. Ailənin bütün uşaqları eyni beşiyin içində böyüyürdü. Beşik bütün kənd evlərində asılırdı. Beşik evin ortasında xüsusi dirəkdən və ya tavandan asılmış yellənən çarpayı, körpənin yatması üçün yer idi. Beşiyin rahatlığı ondan ibarətdir ki, uşağa müxtəlif tərəfdən yaxınlaşmaq olardı, beşik istənilən istiqamətə çevrilə bilər, asanlıqla çıxarılır və asılırdı; az yer tutur; asılmış beşik ümumiyyətlə heç bir yer tutmurdu. Beləliklə, beşik praktikliyi və rahatlığı ilə fərqlənirdi və o, körpənin dinc yuxusu və yetkinlik üçün tədricən hazırlanması üçün sevgi ilə yaradılmışdır. Bu əşya uşaq, ana və digər ailə üzvləri üçün böyük əhəmiyyət kəsb edirdi. Uşaq beşiklərinin çoxəsrlik tarixi xalq mədəniyyətinin nəhəng təbəqəsini ehtiva edir. Beşik başında oxunan laylalar onunla ayrılmaz şəkildə bağlıdır - ana və uşaq arasında ünsiyyətin xüsusi bir formasıdır. Analar uşağı beşikdə yelləyərkən onlar üçün layla oxuyurdular. Bu ev əşyasının azərbaycanlıların məişətində və dünyanın lingvistik mənzərəsində böyük rolu həm də onunla izah olunur ki, beşik ləksəminə tez-tez frazeoloji vahidlərdə, atalar sözləri və məsələlərdə rast gəlinir, bir çox inanc və mərasimlər onlarla əlaqələndirilir: məsələn, *beşikdən qəbir evinədək oxumaq*, *beşikdə göbəkəsdə etmək*, *qəzəbini beşiyində boğmaq*, *uşağa beşikdən öyrətmək*, *beşik başında ağlamaq olmaz* və s..

Dil insanın maddi və mənəvi mədəniyyətinin güzgüsüdür. Xalqın geyim mədəniyyəti, məişət ünsürləri və ənənələri dilin leksik fondunda əks olunur. Bu baxımdan milli geyim adları yalnız məişət və məzmun kateqoriyası kimi deyil, həm də etnokulturoloji leksikanın mühüm tərkib hissəsi kimi araşdırılır.

Etnokulturoloji leksika – hər hansı bir xalqın etnik kimliyini, tarixi inkişafını, mədəniyyətini, məişətini, adət-ənənələrini, etnoqrafiyasını əks etdirən söz və ifadələr toplusudur. Bu kateqoriyaya daxil olan sözlər birbaşa milli-mədəni yaddaşı, milli kimliyi və məxsusiyətləri dil vasitəsilə ifadə edir.

Azərbaycan dilində “*arxalıq*”, “*çəpkən*”, “*küləçə*”, “*kəlağayı*”, “*çarıq*”, “*papaq*”, “*tuman*”, “*çuxa*”, “*şalvar*” və s. kimi geyim adları sadəcə paltar anlayışını deyil, həm də xalqın sosial həyatını, məişətini, gender münasibətlərini, hətta yaş və mərasim fərqlərini də bildirir. Məsələn:

Kəlağayı – təkcə qadın baş örtüyü deyil, həm də qadının namus və heysiyyət rəmzi, mərasim və rituallarda simvolik atributdur.

Papaq – kişiliyin, qeyrət və mərdliyin rəmzi, həm də ictimai status göstəricisidir.

Çuxa – bir tərəfdən geyim, digər tərəfdən isə ziyalılıq və mövqe simvolu olmuşdur.

Bu adların semantikasi xalqın tarixindəki sosial-iqtisadi münasibətlər, təsərrüfat formaları və məişət ənənələri ilə sıx bağlıdır.

Qloballaşma prosesində geyim mədəniyyəti və terminləri müəyyən qədər unudulmaq təhlükəsi ilə qarşılaşır. Lakin bu leksikanın toplanması, izahı və etimoloji araşdırılması milli kimliyin qorunması baxımından mühüm əhəmiyyət daşıyır. Folklor mətnlərində, klassik ədəbiyyat nümunələrində və tarixi mənbələrdə işlənmiş geyim adlarının öyrənilməsi yalnız dilçilik baxımından deyil, həm də etnoqrafiya, mədəniyyətsünəşlik və tarix elmləri üçün vacibdir.

Etnokulturoloji leksika xalqın həyat tərzini, maddi-mədəni dəyərlərini, məişətini, mənəvi dünyasını və ənənələrini əks etdirən sözlər sistemidir. Bu sözlər yalnız nominativ (adlandırıcı) funksiya daşımır, həm də ictimai-mədəni münasibətlərin daşıyıcısı, tarixi yaddaşın qoruyucusu, identik mədəni kodun ifadəçisi kimi çıxış edir. Etnokulturoloji leksikanın funksiyalarını aşağıdakı kimi ümumiləşdirə bilərik:

1. Tarixi-funksional rol

Etnokulturoloji leksika xalqın keçmişinə işıq salır. Köhnə məişət əşyaları, təsərrüfat alətləri, geyim və qida adları vasitəsilə tarixi-mədəni inkişafın mərhələləri izlənilə bilər. Məsələn, “*arxalıq*”, “*çarıq*”, “*daş dəyirman*” sözləri həm məişət hadisəsini bildirir, həm də etnoqrafik mərhələlərə aid məlumat verir.

2. Mədəni-identifikasiya funksiyası

Bu leksika xalqın kimliyini qoruyur və digər mədəniyyətlərdən fərqləndirir. Geyim, yemək və adət terminləri etnik mənsubiyyəti göstərir. Məsələn, “*kəlağayı*”

yalnız Azərbaycan qadın geyimi kimi tanınır və UNESCO tərəfindən qeyri-maddi mədəni irs nümunəsi kimi təsdiqlənmişdir.

3. Simvolik-funksional rol

Etnokulturoloji sözlər çox vaxt simvolik mənalar daşıyır. Papaq – kişiliyin, qeyrətin rəmzi; xınayaxdı – ailə birliyinin simvolu; süpürgə – evin təmizliyi ilə yanaşı, rituallarda da qoruyucu vasitə kimi qəbul edilir.

4. Kommunikativ funksiyası

Bu leksika ünsiyyət prosesində yalnız informasiya ötürür, həm də milli kolorit və emosional çalar yaradır. Məsələn, bir folklor mətnində və ya dialoqda işlənən milli geyim və məişət terminləri dərhal etnik mühitə işarə edir.

5. İntegrativ funksiyası

Etnokulturoloji leksika mədəniyyətlərin müqayisəsində də xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Bu sözlər vasitəsilə xalqların oxşar və fərqli cəhətləri üzə çıxır. Məsələn, Azərbaycan “arxalıq” və Türkiyə “yelek” anlayışları ortaq türk mədəniyyətinin göstəriciləridir.

6. Yaddaş və varislik funksiyası

Milli sözlər xalqın tarixi-mədəni yaddaşını qoruyur. Unudulmaqda olan leksika bədii ədəbiyyatda, folklorda və elmi mətnlərdə yaşadılmaqla gələcək nəsillərə ötürülür.

Nəticə

Etnokulturoloji leksika xalqın milli-mədəni kimliyinin, tarixi yaddaşının və məişət dünyagörüşünün dil müstəvisində təcəssümüdür. Bu leksika yalnız müəyyən predmetləri, geyim və məişət əşyalarını, adət-ənənələri adlandırmaqla kifayətlənmir, həm də xalqın mənəvi dəyərlərini, simvolik düşüncə tərzini, ictimai münasibətlərini və estetik zövqünü ifadə edir. Onun semantik tutumu, məna çalarları və işlənmə arealı dilin milli-mədəni zənginliyini üzə çıxarır.

Milli geyim adları, mərasim və təsərrüfat leksikası, etnoqrafik terminlər dil vasitəsilə həm tarixi-mədəni varisliyi təmin edir, həm də etnik identiklik funksiyasını qoruyur. Bu baxımdan etnokulturoloji leksikanın öyrənilməsi yalnız linqvistik deyil, həm də etnoqrafiya, tarix, folklor və mədəniyyətşünaslıq üçün mühüm elmi əhəmiyyət kəsb edir.

Beləliklə, etnokulturoloji leksika xalqın mədəni kodunun dil yaddaşında yaşamasına xidmət edir və qloballaşma şəraitində milli kimliyin qorunmasının mühüm vasitələrindən biri kimi çıxış edir. Yəni etnokulturoloji leksikanın funksiyası yalnız advermə ilə məhdudlaşmır; bu leksika xalqın tarixi yaddaşını, identikliyi, dünyagörüşünü və mədəni kodunu dil vasitəsilə qoruyur və nəsildən-nəslə ötürür.

Bu problem bütün bəşəriyyət üçün bu gün kəskinləşib: bir etnik qrupun çoxəsrlik mədəniyyəti ilə əlaqə kəsilir ki, bu da insanların davranışlarına ən yaxşı təsir göstərmir. Xalqın milli-mədəni təcrübəsi indiki və gələcək nəsillər naminə qiymətli irs kimi qorunub saxlanmalıdır.

Ədəbiyyat

- 1.Əlili E. “Lavaş” sözünün etimologiyası barədə. www. caucasianhistory. info.
- 2.Mirvari Abbas qızı İsmayılova Azərbaycan mətbəx kultu leksikasının tarixi-etimoloji təhlili və türk dilləri dialektlərinə inteqrasiyası səh.40 // [http://www.anl.az/down/meqale/lingvistika_problemleri/2020/04/03\(meqale\).pdf](http://www.anl.az/down/meqale/lingvistika_problemleri/2020/04/03(meqale).pdf)
- 3.Салахов Р.Ф., Нурмухаметова Р.С. Этнокультурное образование посредством культурно-маркированной лексики языка // Современные проблемы науки и образования. – 2015. – № 2-2.; URL: <https://science-education.ru/ru/article/view?id=22262>

Эминли Бёюкханум Ибрагим

ЭТНОКУЛЬТУРНАЯ ЛЕКСИКА КАК НАЦИОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНЫЙ МАРКЕР

Резюме

Изучая этническую культуру, можно постичь дух народа, особенности национального характера, понять и принять их, получить возможность говорить о них, расположить к себе как можно больше людей, развить желание заинтересовать друг друга. Это неразрывно связано с лингвистическими исследованиями. При изучении словаря становится ясно, что активно используемые в повседневной жизни лексические единицы так или иначе отражают этнокультурные особенности азербайджанского народа. Названия предметов материальной культуры отражают научный облик, материальное благополучие, труд, жизненный опыт этнической личности. Изучение такого культурного словаря позволяет возродить некоторые забытые традиции, выявить общие и специфические элементы в разных этнических культурах, что позволяет нам проникнуть в круг народов и соединить такие культурные группы. В статье представлена небольшая часть слов и выражений, несущих в себе этнокультурные особенности азербайджанского народа. Подобные исследования могут оказать не только научно-образовательную, но и практическую помощь, помощь в преодолении трудностей и совершенствовании современной модели образования.

Лексические единицы, особенно ярко отражающие взаимосвязь языка и культуры, составляют национально-культурный код языка. В лингвистических трудах такие слова имеют разные названия – «культурно маркированная», «национально специфическая», «национально маркированная» лексика.

Слова языка – живое свидетельство истории и культуры народа. Они вбирают в себя прошлое и настоящее, опыт этноса, отражают связь времён. Простота слова заключает в себе огромный интеллектуальный запас знаний, философскую глубину, накопленный народный опыт, народную мудрость, народную эмоциональность и оценочность. Каждому языку свойственны свои

понятия, и знакомство с ними расширяет мировоззрение человека, формирует интерес к культуре предков.

Ключевые слова: языкознание, этнокультурная лексика, национально-духовные ценности, названия национальных блюд, названия национальной одежды.

Eminli Boyukkhanim Ibrahim **ETHNOCULTURAL LEXICAN AS A NATIONAL-CULTURAL MARKER**

Summary

By studying an ethnic culture, one can understand the spirit of the people, the features of the national character, understand and accept them, get the opportunity to talk about them, make as many people as possible like them, develop a desire to interest each other. This is inextricably linked with linguistic research. When studying the dictionary, it becomes clear that the lexical units actively used in everyday life reflect the ethnocultural features of the Azerbaijani people in one way or another. The names of objects of material culture reflect the ethnic individual scientific journal, material well-being, labor, life experience. The study of such a cultural record dictionary allows us to revive some forgotten traditions, gives common and specific elements in different ethnic cultures, which allows us to get to the circle of peoples and the unification of such cultural groups. The article contains a small part of the words and expressions that carry the ethnocultural characteristics of the Azerbaijani people. Such studies can help not only in scientific and educational, but also in practical terms, in the difficulties, in the modern educational model.

Lexical units that especially clearly reflect the relationship between language and culture constitute the national-cultural code of the language. In linguistic works, such words have different names - "culturally marked", "nationally specific", "nationally marked" lexicon.

The words of a language are living evidence of the history and culture of a people. They collect the past and present, the experience of an ethnic group, reflect the connection of times. The simplicity of the word contains in itself a huge intellectual accumulated knowledge, philosophical depth, accumulated national experience, folk wisdom, folk emotionality and assessment. Each language is characterized by its own concepts, and acquaintance with them broadens a person's worldview, forms interest in the culture of their ancestors.

Keywords: linguistics, ethnocultural lexicon, national-spiritual values, names of national dishes, names of national clothes

Rəyçi: prof. Ramazan Məmmədov